

Ədalətin təntənəsi

Prezident İlham Əliyev Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorialının açılışında iştirak edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri fevralın 26-da Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorialının açılışında iştirak ediblər.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev memorialın önünə əklil qoydu.

Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov dövlətimizin başçısına və birinci xanıma memorial barədə məlumat verdi.

Qeyd edək ki, Xocalı Soyqırımı Memorialı Prezident İlham Əliyevin 2025-ci ilin fevralında imzaladığı sərəncama əsasən, Xocalı faciəsi qurbanlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi, tarixi həqiqətlərin gələcək nəsillərə çatdırılması və milli yaddaşın qorunması məqsədilə yaradılıb.

Layihə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən hazırlanan konsepsiya əsasında reallaşdırılıb.

Memorialı dörd tərəfdən əhatə edən monolit Xocalı sakinlərini soyqırımından qorumağa çalışan rəmzi əllər formasında layihələndirilib.

Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə ehtiram əlaməti olaraq memorialın həyətinə qış fəslinin sonunda çiçək açan və yazın müjdəçisi olan badam ağacları əkilib. Bu illər ərzində "Xocalıya ədalət!" kampaniyasının rəmzi də badam çiçəyi seçilib və bu, təsadüfi deyil. Badam çiçəyi Xocalıda 1992-ci ilin fevral ayında törədilmiş soyqırımına münasibətdə ədalətin təmin olunmasını əks etdirir.

Memorial dörd bölmədən ibarətdir. İlk iki bölmədə Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə yaşadan ekspozisiya zalı yaradılıb. Ekspozisiya ziyarətçiləri "Faciənin siması" instalyasiyası ilə qarşılayır. Rəşad Ələkbərov və Azər

Rüstəmovun müəllifləri olduqları instalyasiya 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə baş vermiş soyqırımının qurbanlarını - qətlə yetirilmiş dinc sakinləri, məhv olmuş ailələri canlandırır.

Memorialın tavanı boyu uçan göyərçin maketləri isə bütün dünyaya sülh arzulayan Xocalının faciə zamanı qətlə yetirilmiş günahsız sakinlərinin xatirəsinə ehtiram əlamətidir.

XX əsrdə insanlıq əleyhinə ən dəhşətli cinayətlərdən biri olan Xocalı soyqırımına həsr edilmiş ekspozisiyada Ermənistan-Azərbaycan münəqişəsinin tarixi kökləri, işğalçılıq siyasəti və erməni terrorizminin Azərbaycan torpaqlarında törətdiyi fəsadlar sənədlər, xəritələr və faktlar əsasında təqdim olunur.

Ədalətin təntənəsi

Prezident İlham Əliyev Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorialının açılışında iştirak edib

Əvvəl 1-ci sah.

Burada "Xocalı - qədim sivilizasiyanın izləri", "Xocalı soyqırımı bəşəriyyətə qarşı cinayətdir", "Xocalını unutma!" adlı ekspozisiyalarda Xocalının tarixi, işğalın coğrafiyası, münəşirinin xronologiyası, beynəlxalq hüquq normalarının pozulması, bəşəriyyətə qarşı törədilmiş ən qanlı cinayətlərdən biri olan Xocalı soyqırımı barədə məlumatlar və Ümummilli Lider Heydər Əliyevin soyqırımına verdiyi siyasi-hüquqi qiymət nümayiş olunur.

Ekspozisiya zalındakı Xocalı maketində faciə günü yaşanan dəhşətlərə dair məlumatlar interaktiv formada təqdim olunur.

İkinci ekspozisiya zalında Sərxan Hacıyevin "Bir gecənin içində səssiz qalan evlər" installyasiyası və faciə zamanı tamamilə məhv edilmiş 8 ailənin taleyi, insanlıq əleyhinə yönəlməmiş cinayət nəticəsində bir gecədə yarımqıç qalan həyatlar, arzu-

lar, sükuta qorq olan uşaq gülüşləri sını intellektlə hazırlanan video vasitəsilə təqdim edilir.

Ekspozisiya zalında Prezident İlham Əliyevin Xocalı haqqıqlarının beynəlxalq səviyyədə tanınması üzrə apardığı ardıcıl siyasət, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə fondun Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinin yaşadılması və ədalətin bərqərar olması istiqamətindəki fəaliyyəti, müxtəlif dillərdə hazırlanan nəşrlər və informasiya materialları, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlatılan "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində görülən işlər və onun fəal iştirakı ilə bu sahədə həyata keçirilən tədbirlər əks etdirilir.

"Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində soyqırım qurbanlarının xatirəsinə bir sıra ölkələrdə ucaldılmış

abidələrin maketləri də burada sərgilənir.

Ekspozisiya 44 günlük Vətən müharibəsinə və dövlət suverenliyinin bərpasına dair məlumatlar, "Böyük Qayıdış" və "Vətənə Xocalıya yenidən dirçələcək" ideyası ilə tamamlanır.

Memorialın növbəti bölməsində rəsmi tədbirlərin və anım mərasimlərinin keçirilməsi üçün nəzərdə tutulan akt zalı var.

Xocalı Soyqırımı Memorialı memarlıq və ideya baxımından milli yaddaşın qorunmasına xidmət edən məkandır. Xatırladaq ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistanın hərbi birlikləri keçmiş sovet ordusunun Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayının iştirakı ilə Xocalıda dəhşətli soyqırımı törədib. Faciə zamanı 613 nəfər qətlə yetirilib. Onların 63 nəfəri uşaq, 106 nəfəri qadın, 70 nəfəri ahl insan olub. Hərbi təcavüz nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edilib, 25 uşaq

hər iki valideynini, 132 uşaq isə valideynlərindən birini itirib.

İşğaldan azad edilən Xocalıda ucaldılan memorial soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə daim yaşadacaq və tarixi haqq-qətləri hər bir ziyarətçiye çatdıracaq.

Bu gün xalqımız XX əsrin ən dəhşətli qırğınlarından biri olan Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə qalib ölkə, qalib xalq kimi yad edir. Xocalı qurbanlarının ruhları bu gün şadırd. Müzəffər Ali Baş Komandanın da dediyi kimi, onların qanı yerə qalmadı, onların qisası Vətən müharibəsi zamanı döyüş meydanında alındı.

Sonra Prezident İlham Əliyev memorialın xatirə kitabına ürkə sözlərini yazdı.

Daha sonra dövlətimizin başçısı, birinci xanım və ailə üzvləri Xocalı rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşdülər.

Dövlətimizin başçısı görüşdə çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

- İki il bundan əvvəl Xocalı Soyqırımı Memorial Kompleksinin təməli mənim iştirakımla qoyulmuşdur. Bu gün isə bu Memorial Kompleksin açılışına toplaşmışıq.

Xocalı soyqırımı Ermənistan dövləti tərəfindən, erməni faşistləri tərəfindən azərbaycanlılara qarşı, insanlığa qarşı, bəşəriyyətə qarşı törədilmiş qanlı hərbi cinayətdir. Bunun məsuliyyətini Ermənistan dövləti daşıyır. Bir gecə içində 600-dən çox günahsız mülki şəxs, onlardan 106-sı qadın, 63-ü uşaq erməni faşistləri tərəfindən qəddarcasına qətlə yetirilmişdir, 150 nəfər itkin düşmüş və aydın məsələdir ki, onlar da ermənilər tərəfindən öldürülmüşdür. Onların bəzilərinin işğaldan sonra qalıqları tapıldı və torpağa tapşırıldı.

Azərbaycan xalqı üçün bu, ən böyük faciədir. Bu faciəni dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq üçün, bizim haqq işimizi dünya birliyinə təqdim etmək üçün həm Azərbaycan dövləti, həm ictimai təşkilatlar, qeyri-hökumət təşkilatları, demək olar ki, bir çox qurumlar fəal çalışıblar. Burada xüsusilə Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətini qeyd etmək istədim. Fond yaranıqdan dərhal sonra "Xocalıya ədalət!" genişmiqyaslı hərəkatına start verdi. Bu təşəbbüsü fondun vitse-prezidenti Leyla Əliyevə həyata keçirirdi. Son 20 il ərzində onun təşəbbüsü ilə dünyanın bir çox ölkə-

lərində bir çox tədbirlər, təqdimatlar, simpoziumlar, konfranslar keçirilmişdir, bir çox kitablar, broşürlər, bukletlər dərc edilmişdir. Çünki Ermənistan dövləti, dünya erməniliyi və dünya erməniliyinin, Ermənistan dövlətinin arxasında duran dövlətlər bu qanlı faciəni ört-basdır etməyə çalışırdılar. Hətta erməni təbliğatçıları Azərbaycanı bu faciədə günahlandırmağa çalışırdılar. Əgər biz öz haqq səsimizi ucaltmasaydıq, bu gün belə də dünyada Xocalı soyqırımı ilə bağlı həqiqətə uyğun məlumat olmayacaqdı. Məhz bizim təkidli söylərimiz nəticəsində artıq 20-yə yaxın ölkə Xocalı soyqırımını soyqırımı kimi rəsmən tanıyıb və bu proses davam etdirilir.

"Xocalıya ədalət!" hərəkatının təsiri böyük olmuşdur. Yenə də deyirəm, biz ədalət tələb edirik. Ancaq əfsuslar olsun ki, beynəlxalq təşkilatlar, dünyanın aparıcı ölkələri bizim bu faciəmizə biganə yanaşırdılar. Yenə də bildirmək istəyirəm, Ermənistan dövlətinin törətdiyi bu qanlı cinayəti ört-basdır etməyə çalışırdılar. Biz isə ədalətə addım-addım irəliləyirdik. 20-yə yaxın ölkə Xocalı soyqırımını rəsmən tanıması bir addım idi, Vətən müharibəsi və şanlı Zəfərimiz ikinci addım idi, Xocalı şəhərinin iki il yarım bundan əvvəl azad edilməsi isə son addımlardan biri idi. Ne-

hayət, axırıncı addım bu yaxınlarda hərbi cinayətkarlara qarşı Bakıda keçirilən məhkəmə prosesi idi. Xocalı soyqırımını törətmiş, öli Azərbaycan xalqının qanına batmış quldurlar məhkəmə qarşısında cavab verməli oldular.

Vətən müharibəsi və antiterror əməliyyatı nəticəsində hərbi cinayətkarların bir hissəsi Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən məhv edilmişdir, bir hissəsi, xüsusilə separatçıların liderləri sayılan üsurlər isə müxtəlif dövrlərdə saxlanılmış və məhkəmə qarşısına gətirilmişdir. Bax bu, ədalətin tam təntənəsidir. Ədaləti biz özümüz təmin eddik, xalqımız bir yumruq kimi birləşərək həm 2020-ci, həm 2023-cü illərdə böyük qəhrəmanlıq göstərmişdir. Biz ədaləti Silahlı Qüvvələrimizin peşəkarlığı, fədakarlığı, rəşadəti hesabına özümüz təmin eddik. Əlbəttə ki, hərbi cinayətkarları ədalət məhkəməsinə gətirmək və ədalətli məhkəməni təşkil etmək, yenə də deyirəm, bizim ədalətimizin son nöqtəsi idi.

Dünyada nadir halda ölkələr tapılar ki, həm ədalətli müharibədə tam və mütləq qələbə qazansın, həm öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini hər qarış torpağı azad edərək özü təmin etsin və müharibə cinayətkarlarını məhkəmə qarşısına gətirsin. Bunu biz etdik - Azərbaycan dövləti. Bi-

zim iradəmiz, dəyər bilərəm ki, əylməz iradəmiz bunu təmin etdi. İşğal dövründə bizə nə qədər təzyiqlər olub, təhdidlər olub, bunu Azərbaycan ictimaiyyəti yaxşı bilir. İşğal dövründə bizə tez-tez belə siqnallar ünvanlanırdı ki, realıqla barışmaq lazımdır, Azərbaycan öz torpaqlarını azad edə bilməyəcək, böyük dövlətlər, Ermənistanın havadarları buna imkan verməyəcək, Azərbaycan Ordusu döyüş meydanında qələbə qazana bilməyəcək. Bu kimi uydurulmuş bəyümlər həm geniş informasiya məkanında yayılır, həm də müxtəlif kanallar vasitəsilə Azərbaycan rəhbərliyinə çatdırılırdı. Amma bizim iradəmizə təsir edə biləcək heç bir qüvvə yox idi və bunu biz dəfələrlə boyan etmişdik. İşğal dövründə həm mötəbər beynəlxalq kürsülərdən, eyni zamanda oxvaxtı köçkünlərlə keçirdiyim çoxsaylı görüşlər əsnasında bildirirdim ki, biz işğalla barışmayacağıq və məsələ danışıqlar yolu ilə həll olunmazsa, ərazi bütövlüyümüzü hərbi yolla bərpa edəcəyik və belə də oldu.

Birinci dəfə Prezident vəzifəsinə seçildəndən sonra andiçmə mərasimindəki çıxışında da bildirmişdim ki, bu, bizim üçün əsas məsələdir və ərazi bütövlüyümüz tam bərpa edilməlidir. Hazırkı dövrü çox çətkdi, bu da təbiidir. Çünki güc yığmalı iddik, güc toplanmalı iddik. Öz haqq işimizi

beynəlxalq müstəvidə təsdiqləməli idik, o cümlədən Ermənistan dövlətinin hərbi cinayətləri haqqında məlumatı çatdırmalı idik. Xocalı soyqırımı ilə bağlı haqqıqları çatdırmalı idik və çatdırmışdıq. Son illər ərzində bir çox beynəlxalq təşkilatlar məcburiyyət qarşısında bizim mövqeyimizi, ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyən qərar və qətnamələr qəbul etmişdir. Bu, Ermənistan-Azərbaycan münəşirinin həllinin hüquqi əsasını təşkil etmişdir. Biz bir çox ölkələrlə sıx ikitərəfli münasibətlər, bir çox ölkələrlə strateji tərəfdaşlıq münasibətləri qurduq. Bu da beynəlxalq müstəvidə Azərbaycan haqqıqlarını, Qarabağ münəşirini haqqıqlarını çatdırmaq üçün imkan yaratmışdır. Heç kimdən asılı olmayan güclü iqtisadiyyat qurduq. Güclü ordu qurduq - həm ordumuzun peşəkarlığını artırırdıq, eyni zamanda əldə edilən gəlirlər hesabına silah-sursat, texnika alırdıq. Yeni hər gün, hər ay biz Qələbəyə doğru addımlayırdıq və mən bunu işğal dövründə dəfələrlə demişdim ki, hər gün biz Qələbəni yaxınlaşdırmalı idik və yaxınlaşdırırdıq. Cəmi 44 gün ərzində düşməni məğlubiyyətə uğrattıq, düşməni təslim oldu, kapitulyasiya aktına imza atdı və biz müharibəni dayandırdıq. Bu gün son iki il yarımlıq tarix göstərir ki, bu, nə qədər düzgün və düşünülmüş addım idi. Düzdür, o vaxt

Xocalı, Xankəndi və bəzi digər yaşayış məntəqələri işğaldan azad edilməmişdi, ancaq mən bildirdim və əminəm, Azərbaycan xalqı bildirdi ki, o gün uzaqda deyil. 2023-cü ildə cəmi bir neçə saat davam edən antiterror əməliyyatı nəticəsində qanunsuz xunta rejimi məhv edildi, işğalçılar torpaqlarımızdan qovuldu, torpaqlarımızda qanunsuz məskunlaşmış 15 minlik erməni ordusu tərk-silah edildi və təslim oldu. Bu da erməni separatçılığına, onların tabutuna vurulmuş son mismar idi. Xocalıya ədalət məhz o vaxt təmin edildi.

Bu gün bu Memorial Kompleksin açılışı, məhz Xocalıda açılışı ədalətin təntənəsidir. Çünki mən bunu iki il bundan əvvəl təməlləşdirmə mərasimində demişdim. Xocalılarda birlikdə bu kompleksin təməlini qoyduq. O vaxt demişdim ki, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bu layihə çoxdan hazır idi, bax necə var, necə tikilib, elə də nəzərdə tutulmuşdu, Bakıda yer də seçilmişdi və artıq mənim son qərarım lazım idi ki, biz bunun inşasına başlayaq. Məni hər dəfə nə isə bundan cəkindirirdi. Sonra başa düşdüm o nə idi. O da inam idi ki, gün gələcək və bu Memorial Kompleksi biz Xocalıda quracağıq və belə də oldu. Bu kompleks silinməz yaddaşımızın təbəssümü olacaq.

Ədalətin təntənəsi

Prezident İlham Əliyev Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorialının açılışında iştirak edib

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

Əvvəli 2-ci səh.

Biz Xocalı soyqırımını heç vaxt unutmamalıyıq. Ermənistan dövlətinin vəhşiliklərini heç vaxt unutmamalıyıq. Öz tariximizi heç vaxt unutmamalıyıq, ayıq olmalıyıq, həmişə güclü olmalıyıq, həmişə düşmən bizdən qorxmalıdır, necə ki, bu gün qorxur. Məhz bu qorxu nəticəsində bu gün Azərbaycan xalqı sülh içində yaşayır.

Əfsuslar olsun ki, Vətən müharibəsi Ermənistan dövlətinə dərs olmadı. Halbuki 2020-ci ilin Zəfərindən sonra dəfələrlə müxtəlif yollarla Ermənistan rəhbərlərinə biz öz mövqeyimizi çatdırmışdıq - heç kimə güvənməsən, heç kimə bel bağlamasın. Xarici ölkələrin hərbiçiləri bizim torpağı-

mızda bizim icazəmizlə müvəqqəti olaraq yerləşiblər. Əgər kimsə hesab edir ki, bu bizi nədənsə çəkindirəcək, səhv edir. Dəfələrlə Ermənistan tərəfinə xəbər göndərmişdik ki, separatçılığa son qoyulsun, qanunsuz xunta rejimi fəaliyyətini dayandır-sın, Qarabağ torpağında yaşayan ermənilər Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etsinlər. Bunu dəfələrlə bildirmişdik. Hətta internet vasitəsilə reinteqrasiya proqramını təqdim etmişik, amma biz adekvat cavab almamışıq. Əksinə, separatçılar və onların arxasında duran qüvvələr daha da azğınlaşmışdı. 2020-ci ilin Zəfərindən 2023-cü ilin antiterror əməliyyatına qədər buraya dəfələrlə xarici dövlətlərin nümayəndələri qanunsuz gəlmişdilər. Bugünkü məra-

simdə o ölkələrin heç adlarını çəkmək istəmirəm. Separatçılara ürək-dirək vermək üçün, onları bizə qarşı yenə də təhrik etmək üçün, Azərbaycan dövlətini, dövlətçiliyini saymamaq üçün tövsiyələr verildirdi, silahlar göndərilirdi, minalar göndərilirdi. Hesab edirdilər ki, xarici dövlətin burada məskunlaşan kontingenti bizi nədənsə çəkindirəcək. Bizi heç nədən çəkindirə bilməzdi və bir neçə saat ərzində davam edən antiterror əməliyyatı bunu bütün dünyaya göstərdi. Bizim iradəmizə qarşı çıxanın başı əziləcək.

Bu gün bu Memorial Kompleksin açılışında Xocalı sakinləri iştirak edir. Onların demək olar ki, hər biri öz yaxınlarını, qohumlarını, doğmalarını itirmişlər, uzun illər

ərzində bu ağrı ilə, bu kədərlə yaşamışlar. Öz yaxınlarını itirən, öz torpağını itirən, öz doğma diyarından didərgin salınan insanlarda gör nə qədər iradə olmalı idi ki, bütün bunlara dözə bilsinlər və dözdülər də. Çünki onları saxlayan inam idi, ədalətə inam, dövlətə inam, ordumuza inam.

Bu gün bu Memorial Kompleksin təməlini qoyuruq. Çünki bu qədr, - yəni Xocalı soyqırımı XX əsrin ən qanlı cinayətlərindən biri idi və xalqımız buna məruz qalmışdı, - 30 il ərzində ədalətsizliklə üzləşən xalqımız öz məniyyətini saxladı, ləyaqətini saxladı, inamını saxladı. Biz bu Memorial Kompleksin açılışında iştirak edərkən bir daha deyirik ki, bu gün Azər-

baycan dövləti o qədər güclüdür ki, heç kimin ağlına bizə qarşı hər hansı bir təcridat törətmək gəlməsin. Artıq Azərbaycan 1992-ci ilin Azərbaycanı deyil. Bu gün dövlətimiz güclü dövlətdir, özünü müdafiə etməyə qadir olan dövlətdir. Son 80 il ərzində bizim qədr tam və mütləq qələbə qazanmış ikinci dövlət olmamışdır dünyada. Bu gün biz sülh içində yaşayırıq və bunun təminatçısı Azərbaycan dövlətidir, bizim siyasətimizdir.

Mən hələ Vətən müharibəsi dövründə bizim şəhərlərimiz, kəndlərimiz Ermənistan dövləti tərəfindən bombalananda demişdim ki, biz azərbaycanlıyıq, biz müharibəni də müharibənin qaydaları əsasında aparırıq və aparacağıq. Ermənilərdən

fərqli olaraq günahsız, əliyalın mülki əhaliyə qarşı heç vaxt müharibə aparmamışıq və bu, bizim xalqımızı daha da ucaltdı. Bu gün xalqımıza, dövlətimizə olan hörmət, o cümlədən məhz buna görədir. O vaxt mən demişdim ki, biz qisasımızı döyüş meydanında alacağıq, aldıq da. Bütün şəhidlərin qisası alındı və bütün şəhidlərin doğmaları, yaxınları üçün bu, müəyyən təsəllidir. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin! Biz onların xatirəsini qəlbimizdə əbədi yaşadacağıq. Biz heç vaxt nə Xocalı soyqırımını, nə Ermənistan dövlətinin bizə qarşı törətdiyi başqa hərbi cinayətləri unutmayacağıq. Hər zaman güclü olmalıyıq və olacağıq ki, belə faciələr bir daha təkrarlanmasın.

❖ ❖ ❖
Sonra çıxış edən **Nərgiz MAHMUDOVA** dedi:

- Möhtərəm cənab Prezidentimiz. Hörmətli tədbir iştirakçıları. Sizi salamlayıram. Mən də o faciəni 9 yaşında yaşamışam. 1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə qəddar ermənilər tərəfindən Xocalı faciəsi törədildi. Həmin vaxt mən ailəməzlə birlikdə evimizdə idik. Atışma baş verən zaman biz kəndin kənarında olduğumuza görə kəndin ortasına gəldik. Dörd bir tərəfdən mühasirəyə alınmışdıq. Biz yol tapa bilmirdik. Üz tutduq meşəyə. Qarqarçay var, oradan keçdik meşəyə, günlərlə meşədə ac-susuz, ayaqyalın, başıaçıq gözdük, amma yol tapa bilmirdik.

Bir neçə gündən sonra orada atamın bacısı, qardaşının həyat yoldaşı şəhid oldular. Sonra biz dumanlı, çiskinli havada bilmədən gedib erməni postunun üstünə çıxdıq. Bizi orada mühasirəyə aldılar. Er-

məni cəlladlar əllərində avtomat yaxınlaşdılar, əmr etdilər ki, əllərinizi qaldırın. Mən qorxudan əlimi qaldıra bilmədim. O gəldi, mənim əllərimi avtomatla qaldırdı. Atam onlara nə qədər yalvardı ki, bu qadınları buraxın getsin, mənə aparın öldürün. Onlar ona baxmadılar. Bizi apar-dılar, tövləyə yığdılar. Biz gördük ki, xocalılardan orada əsirlər var, bizdən əvvəl də əsir götürüblər. Bizim ən ağır, ən pis günlərimiz elə həmin vaxtdan sonra başladı. Yəni orada olan əsirlərə, öz xocalılığımıza olmazın işgəncələr verdilər, atamı gözümün qarşısında döyməkləri, dişlərini çəkməkləri - bu, doqquz yaş-lı körpənin gözü qarşısında olub. Bu, günlərlə belə davam edəndən sonra biz dəyişdirildik, bizi Ağdama götirdilər. Orada bizə ilkin tibbi yardım göstəriləndən sonra bizi Bakıya götirdilər, üç aydan artıq xəstəxanada yatdıq. Donvurma nəticəsində ailə üzvlərimizdən beş nəfərin ayağı kəsildi, ikinci qrup əlillik. Mənim

atamla anamın ayağının yarısı bu günə qədər də sağalmayıb.

Cənab Prezident, bizim burada olmağımızın əsl səbəbi Sizsiniz. Sizə və ailə üzvlərinizə öz dərin təşəkkürümü bildirirəm. Allah sizləri qorusun, Allah sizləri var eləsin. Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Diqqətiniz üçün çox sağ olun.

❖ ❖ ❖
Çıxış edən **Anar ƏBDÜLOV** dedi:
- Möhtərəm cənab Prezident. Hörmətli tədbir iştirakçıları. Hər birinizi doğma Xocalımdan qürurla salamlayıram.

Həmin gecə, həmin gün Xocalını tərk edərkən mənim də 9 yaşım var idi. Ailə üzvlərimizlə Xocalını tərk etdik və insanlar Ağdama doğru bir ümid işığı ilə yollandılar. Lakin insanlar qarşıda onları nələrin gözlədiyini bilmirdilər. Erməni cəlladlar Xocalı sakinlərinə amansız divan tutdular. Ağdama olduğumuz müddətdə atam hələ

də gəlməmişdi, 5 gün meşədə qalmışdı. Beş gündən sonra atam çox acımacaq bir vəziyyətdə gəldi. Atam həmin dövrdə Ağdama olan Azərbaycan Milli Ordusunun əsgərləri tərəfindən tapılıb götürülmüşdü. Atam, anam və mən bir müddət Bərdədə, babamgildə qaldıqdan sonra Bakıya aparıldığımız və orada məskunlaşdırıldıq. Bundan sonra bizim ağır, məşəqqətli məcburi köçkünlük həyatımız başladı.

Həmin dövrlərdə təbii ki, özəmənkə həkimliyin yarıtmaz fəaliyyəti nəticəsində Xocalı soyqırımına layiqli qiymət verilməmişdi. Təhsildən kənar qalmışdıq. Bakıda Xocalı 2 sayılı tam orta məktəb çətinliklərlə fəaliyyət göstərməyə başladı. Orada təhsilimi davam etdirdim, başa vurdu, ali məktəbə qəbul oldum və oxuduğum məktəbə yenidən müəllim kimi qayıdaraq fəaliyyətim davam etdirdim. Həmin ağır illərdə bütün Xocalı sakinləri kimi, bizim ailəmiz də məşəqqətli günlər yaşayırdı və həmin dövrdəki hakim dairələr Xocalı soyqırımı-

na layiq olan qiyməti vermirdi. Lakin məhz Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev yenidən Azərbaycanda hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra 1994-cü ildə Xocalı soyqırımına layiqli siyasi qiyməti verdi. Bundan sonra biz dövlətimizin diqqət və qayğısını öz üzərimizdə hiss etməyə başladığımız. Məhz həmin dövrdən sonra Xocalı soyqırımı "Xocalıya ədalət!" kampaniyası çərçivəsində Leyla xanımın başçılığı altında bütün dünya ölkələrinə tanıtılmağa başladı və bu da bizi çox sevindirirdi ki, artıq Xocalı həqiqətləri dünya dövlətləri tərəfindən tanınmağa başlayıb. Sevincdirici həldir ki, bu gün də dünyanın bir çox ölkələri Xocalı soyqırımını, Xocalı həqiqətlərini tanımaqdadır.

Cənab Prezident, Sizin fəaliyyətiniz nəticəsində işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda bu gün canlanma baş verir. Bu gün azad olunmuş torpaqlara insanlar "Böyük qayıdış" proqramı əsasında qayıdirlar və biz də öz doğma Xocalımıza qayıtmışıq. Təəssüf hissi ilə bildirmək istəyirəm

ki, mən bu torpaqlara atamla dönməyi arzı edirdim, lakin bu qismət olmadı. Təəssüf ki, atamın təmsalında Xocalı, Vətən həsrəti ilə dünyasını dəyişmiş bir çox insanlar bu torpaqlara qayıda bilmədilər. Lakin buna baxmayaraq, biz buradayıq, biz qayıtmışıq, biz dünyasını dəyişmiş həmin insanların yurdlarına, ata yurdu-muza qayıtmışıq və onların sönmüş ocaqlarını alovlandırmışdıq. Mən də Sizin "Böyük qayıdış" proqramınız əsasında 2025-ci ilin aprel ayında doğma yurdu-ma Xocalıma qayıtdım və öz sevimli peşəmi - müəllimlik sənətimə burada, öz doğma məktəbimdə yenidən davam etdirirəm.

Biz xocalılıqlar Sizə böyük minnətdarlığımızı bildiririk. Bu hissləri, bu qüruru bizə yaşatdığınız üçün Sizə dərin təşəkkürümüzü bildiririk. Müqəddəs Ramazan ayında Uca Yaradandan Sizə ailə üzvlərinizlə birlikdə uzun ömür, cansağlığı arzulayıram. Diqqətiniz üçün təşəkkür edirəm.

Ardı 4-cü səh.

Ədalətin təntənəsi

Prezident İlham Əliyev Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorialının açılışında iştirak edib

Əvvəli 3-cü sahə.

Milli Qəhrəman Natiq Qasımovun bacısı **Kamala HEYDƏROVA** dedi:

- Əziz Prezidentimiz, hörmətli tədbir iştirakçıları. Həminizi ürəkdən salamlayıram - ailəmiz adından, öz adımdan və şəhid ailələri adından. Xocalı Soyqırımı Memorialının açılışında iştirak etdiyim üçün çox sevinirəm, qürur hissi duyuram. Çox sağ olun ki, dövlət etmisiniz, bu sevinci bizə yaşadırsınız.

Mən Xocalı torpağına ayaq qoyanda keçirdiyim hissləri söyləmək mümkün deyil. Çünki bu torpaqda mənim qardaşım Natiq Qasımov döyüşüb. O, Rusiyada hərbi xidmətdə olanda erməni vəhşiləri burada azərbaycanlılara zülm edirdilər. O, əsgərlikdən gələndən sonra dayanmadı, gəldi Xocalıya. Onun qəhrəmanlığı haqqında heç nə danışmayacağam, hamı bilir.

Mən Sizə çox təşəkkür edirəm, əziz Prezidentimiz, mənim qardaşıma çox dəyər verdiniz. Ən gözəl adı - "Milli Qəhrəman" adını verdiniz. Onda anam sağ idi. İnən ki, biz heç bilmirdik, qonşu zəng elədi ki, Natiqə "Milli Qəhrəman" adı verilib. Onun əməyi itmədi. Biz sevinirik ki, belə qəhrəmanlarımızın sayı çoxdur, şükürlər olsun. Heç bir dövlətdə, ölkədə elə bir şey yoxdur ki, 44 günlük müharibədə qalıb olsun. Bu, Sizin şücaətiniz sayəsində, şəhidlərimiz, qazilərimiz, veteranlarımız sayəsində oldu.

Bir də onu demək istəyirəm ki, hansı bir ölkədə elə bir şey varmı ki, müharibə olanda həmin ölkənin cavan oğlanları növbəyə dursun. Bax, Azərbaycan elə oldu. Bu, Sizin səmimi çıxışınız əsasında ol-

du. Mənim oğlumun hərbi xidmət üçün yaşı çox idi, düşmürdü, özü getdi, dedi ki, dayımın qisasını alacağam. Hazırda veteranıdır. Çox sağ olun, Sizə çox təşəkkür edirəm.

Adı kimi mehriban, əziz Mehriban xanımımız, Birinci vitse-prezidentimiz, televiziya izləyirik, Siz şəhid ailələrini həmişə yad edirsiniz, onların balalarına dəyər olursunuz, çox sağ olun.

Gözəl qızım Leyla xanım ayın əvvəlində Gəncə səfərinə gələndə bizim qonağımız oldu. Biz çox sevindik, ailəmiz çox sevindi. İnən ki, sevincimizin hədd-hüdudu yox idi. Biz Leyla xanımdan çox xahiş etdik ki, bizim sevincimizi, təşəkkürümüzü bizə yaşatdınız, çox sağ olun, Leyla xanım, çox təşəkkür edirəm, var olarsınız.

Mən həmişə inanırdım, bildirdim ki, torpaqlarımızın hamısı Sizin sayınızda azad ediləcək. Amma Xankəndinin, illər öncə verilmiş bir torpağın azad edildiyini eşidəndə daha çox sevindim. 44 günlük müharibədə uşaqlarımız Prezidentə qəhrəmancasına dəstək oldu, əziz Prezidentimiz qalıb oldu. Heç bir yerdə belə şey yoxdur.

Biz buraya dünən gəlmişik. İki il bundan qabaq da gəlmişdik, Natiqin döyüşdüyü kilsəyə getmişdik. İki il ərzində gör nə gözəl binalar tikilib, dünəndən gözürük. Çox sağ olun, təşəkkür edirik. Bu sevinci bizə, dövlətimizə, millətimizə, şəhid ailələrinə yaşatdınız.

Xocalılılarla səmimi söhbət edirik, Allah razı olsun Sizdən, çox sağ olun. Necə

təşəkkür edim ki, mənim qardaşıma bu cür dəyər verdiniz. Bir dəne də xahişim var ki, mənim qardaşımın da, - bilərəm bunun üçün çalışsınız, - nəşi tapılsın, biz də şəhid ailələri kimi ziyarətə gedək. 30 ildən çox vaxt keçib, bizim ziyarət etməyə yerimiz yoxdur. Təkcə onu arzulayıyıq, ayrı bir təmənnamız yoxdur.

Çox sağ olun, hamınıza təşəkkür edirəm. Öpürəm sizi, Leyla xanım, Allah Sizdən razı olsun, var olarsınız. Çox təşəkkür edirəm.

Çıxışlardan sonra xatirə şəkilləri çəkdirildi.

Qadın sakın: Bizə bu sevinci yaşatdınız, qürur duyuruq Sizinlə. Cənab Prezident, razı olarsınız Sizin boynunuzu qucaqlayıb, üzünüzdən öpüm. Ona görə ki, 2011-ci ildə Siz mənim evimdə çıxış etmisiniz. Siz orada mənə söz verdiniz ki, vaxt gələcək torpaqlarımız alınacaq, sizə bundan da gözəl evlər tikiləcək. Şükür, Allah Sizi qorusun. Allah sənin balalarını, ailəni qorusun. Allah Sizi mərdimazarlardan, düşmənlərdən qorusun. Sizinlə fəxr edirəm.

Digər qadın sakın: Xocalını istəməyərək tərək edənlər - biz xocalılılar həmişə solğun çiçəyə bənzəyirdik. Amma Sizin sayınızda, ordumuzun gücü, şəhidlərimizin qanları, canları bahasına, gözəl Qarabağımızın gözəl guşələrindən olan Xocalımız alındı. Biz buraya ayaq basanda mən hiss etdim ki, həmin solmuş çiçəklərimiz artıq canlanıb. Bu gün Sizə, ailənizə

minnətdarım. Bir şəhid gəlini kimi, Xocalı faciəsinin canlı şahidi kimi həmişə Sizə minnətdarım, dəstəyik.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. **Sakınlar:** Çox sağ olun.

Prezident İlham ƏLİYEV: Xoşbəxt yaşayın. Sağ olun.

Sakın: Sizə minnətdarım. Bizə göstərdiyiniz diqqətə görə şəhid ailəsi kimi öz təşəkkürümüzü bildiririk. Allah-Təala Sizi qorusun. Hər zaman var olun, cənab Prezident.

Prezident İlham ƏLİYEV: Cənaətlə arzulayıram. Sağ olun.

Sakın: Şəhid bacısı kimi, şəhid övladı kimi Sizə öz təşəkkürümü bildirirəm. Bizə bu qüruru yaşatdınız.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. **Sakın:** Şəhid ailəsi olaraq Sizə təşəkkür edirəm.

Prezident İlham ƏLİYEV: Necə yaşayrsınız burada? Hər şey yaxşıdır? **Sakın:** Allah nəsib etsin Sizi evimizdə qonaq görək.

Prezident İlham ƏLİYEV: İnşallah. **Sakın:** Sağ olun, var olun.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. **Sakın:** Xoş gördük Sizi. Mən Xocalıdan Milli Qəhrəman bacısıyam. Sizin atasınız Ulu Öndər qardaşımın Milli Qəhrəman vəsiqəsini vermişdi. Əllərindən öpürəm. Sizi də öpürük, bağrımıza basırıq.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. **Sakın:** Xocalılılar adından çox təşəkkür edirik.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. **Sakın:** Çox sağ olun, var olarsınız.

Prezident İlham ƏLİYEV: Təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sakın: Sizinlə fəxr edirəm. Sağ olun, var olun. Həmişə arxanızdayıq.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. **Kişi sakın:** Mən şəxsən Prezidentimlə görüşdüm, arzuma çatdım. Sizin bir dahiyanə sözlünüz var: "Atamın vəsiyyətini yerinə yetirdim". Öpürəm Sizi, var olun.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. **Sakın:** Oğlum da 44 günlük müharibədə Vətən uğrunda, Sizin uğrunuzda, xalqımızın uğrunda şəhid oldu.

Prezident İlham ƏLİYEV: Allah rəhmət eləsin.

Sakın: Allah Sizi qorusun, göyde, yerdə - hər yerdə qorusun.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. Deputat **Elman MƏMMƏDOV:** Cənab Prezident gözəl ev tikilib. Bu gecə orada yatmışam.

Prezident İlham ƏLİYEV: Təbrik edirəm.

Elman MƏMMƏDOV: Siz dediniz ki, Elman, bu ev tikiləcək. Gəlib burada çay içəcəyik. Tikilib.

Qadın sakın: Allah Sizi qorusun, Sizə qurban olum. Yaxşı ki, Siz varsınız. Qaralan ocağımızı alovlandırdınız, sönmən çağımızı yandırdınız. Sizə minnətdarım. Dualarımız Sizinlədir.

Prezident İlham ƏLİYEV: Çox sağ olun.

Sakın: Qəbirlərimiz tapdaq altında idi, onu ziyarətə gedirik. "Quran" oxutdururuq, Sizə dua edirik. Mənim kimi anaların duası həmişə Sizin, ailənizin üstünüzdə olsun.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. Hava da gözəldir.

Qadın sakın: Bəli, biz bu gün sevinirik, cənab Prezident.

Prezident İlham ƏLİYEV: Mən iki il əvvəl - fevralın 26-da gəlmişdim. Soyuq idi onda, təməlini qoyanda... Amma indi görün elə bil ki, yaz havasıdır.

Qadın sakın: Mən buradan 20 yaşında çıxdım, yeni ailə qurmuş gənclərdən idim. Bu gün mən 3 oğul, 2 gəlin, 4 nəvə ilə qayıtmışam. Çox sevinirəm.

Prezident İlham ƏLİYEV: Şərait yaxşıdır?

Qadın sakın: Çox gözəldir, Sizin sayınızda, cənab Prezident. Ailənizə minnətdarım, Sizə minnətdarım. Biz xocalılılar adından, ailəm adından Sizə minnətdarım. Biz xocalılıların üzərində Sizin əziyyətiniz danılmazdır.

Prezident İlham ƏLİYEV: Mənim borcum idi.

Qadın sakın: Artıqlaması ilə yerinə yetirdi.

Digər qadın sakın: Ulu Öndərimizin davamçısıdır.

Qadın sakın: Bəli, davamçısı. Allah Sizə həmişə yar olsun. Xocalılıların duasını aldınız. Biz minnətdarım. Çox xoş oldu ki, Sizinlə belə qarşılaşdıq. Bir üzümlük gülür, bir üzümlük kədərlidir.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun, salamat qalın. Cənaətlə arzulayıram.

Sakınlar: Çox sağ olun.

Qadın sakın: Bu torpaqlardan top-tüfəng səsi yox, həmişə Zəfər paradının səsləri yayılsın.

Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, inşallah, elə də olacaq.

Sakınlar: Çox sağ olun.

